



ความแตกต่างของอุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาสตร์ปริชาน และอรรถศาสตร์ปริชาน

พระมหาอรรถพงษ์ อตถญาโณ (ผิวเหลือง)

นักวิชาการอิสระ

อีเมล : yanamath60@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความแตกต่างของอุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาสตร์ ปริชาน และอรรถศาสตร์ปริชาน ซึ่งผู้เขียนได้สรุปแนวคิดไว้ดังนี้ 1. อุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ หมายถึงการเปรียบเทียบสิ่งสองสิ่งที่อาศัยคุณสมบัติและลักษณะที่เหมือนกัน 2. อุปลักษณ์ตามแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชาน หมายถึง คำศัพท์หรือวลีที่มีความหมายประจำรูปภาษาอยู่ในแวดวงความหมายหนึ่ง เมื่อนำไปใช้ในบริบทอื่นก็就会有ความหมายใหม่ ซึ่งเป็นการเน้นความหมาย เพื่อต้องการสร้างอารมณ์และปลุกเร้าอารมณ์ของผู้ฟังหรือผู้อ่านให้เกิดอารมณ์คล้ายตามผู้พูดหรือผู้เขียน 3. อุปลักษณ์ตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน หมายถึง คำศัพท์ วลี และประโยค ถูกนำไปใช้ในบริบทหนึ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับความหมายประจำรูปภาษา ต้องอาศัยการเชื่อมโยงทางความหมายจากความหมายประจำรูปภาษาที่มีคุณสมบัติ ลักษณะ และอาการ ที่คล้ายคลึงกัน โดยอาศัยประสบการณ์ ความรู้ความคิด และความเข้าใจโลกของผู้ฟังหรือผู้อ่าน ในการตีความหมายซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา

คำสำคัญ: อุปลักษณ์ โวหารภาพพจน์ ภาษาศาสตร์ปริชาน อรรถศาสตร์ปริชาน



The difference of the metaphor under the categories Figures of Speech, Cognitive Linguistics and Cognitive Semantics approach

Phramaha Atthaphol Atthayano (Phiewlerng)

Independent scholar

E-mail: yanamath60@gmail.com

ABSTRACT

This article has the objective for presenting the difference of the metaphor under the categories Figures of Speech, Cognitive Linguistics and Cognitive Semantics approach the author predicates concept that are: 1. Metaphors under the Figures of Speech approach allude comparing anyone thing with anyone depending the duplicate property and manner. 2. Metaphors under the Cognitive Linguistics approach allude vocabulary or phrase which have language definition being in the special meaning when to be brought using in an another context incurring a news meaning and to be highlighting of meaning for making emotion and actuating emotion of the audience or reader in conjunction with speaker or author. 3. Metaphors under the Cognitive Semantics approach allude vocabulary phrase and sentence are brought using in any context which doesn't interest language definition, to have to resort connection of meaning from language definition which have an approximate property aspect and behavior by resorting experience knowledge and the audience or reader's understanding the world in the interpretation which to be thought system reaction of language user.

Keywords: Metaphor, Figurative Language, Cognitive Linguistics, Cognitive Semantics



1. บทนำ

การศึกษาความหมายของรูปภาษานั้นมีหลากหลายวิธีการซึ่งก็มีการศึกษาความหมายประจำรูปภาษาหรือความหมายของคำศัพท์ คำที่มีหลายความหมาย และคำที่มีความหมายแฝง การศึกษาความหมายนั้นก็มียุติวิธีที่แตกต่างกันไป ในบทความนี้ผู้เขียนจะนำเสนอการศึกษาความหมายแฝงซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “อุปลักษณ์” เป็นการศึกษาความหมายเชิงระบบความคิด ความรู้ของผู้ใช้ภาษาในบริบทต่างๆ เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษามีความเข้าใจและมีประสบการณ์ในด้านต่างๆ อย่างไร และได้ถ่ายทอดความเข้าใจหรือประสบการณ์ต่างๆ นั้น โดยการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารซึ่งจะทำให้เกิดความหมายที่แตกต่างจากความหมายประจำรูปภาษาเป็นการแสดงอารมณ์ของผู้ใช้ภาษานั้นและจะทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเข้าใจอารมณ์ของผู้ใช้ภาษามากยิ่งขึ้น โดยอาศัยความรู้ด้านการใช้ภาษาสร้างภาษาให้ดังตามอีกด้วย ดังที่(Ullmann,1970 P.213) ได้กล่าวไว้ว่าอุปลักษณ์เป็นโครงสร้างพื้นฐานของความหมายที่เกิดจากระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาซึ่งมีองค์ประกอบ ๒ ส่วน คือสิ่งที่ถูกเปรียบ (tenor) และสิ่งที่นำมาเปรียบ (vehicle) องค์ประกอบทั้งสองส่วนนี้มีลักษณะทางความหมายที่คล้ายคลึงกันเช่น คุณสมบัติ และ อากาโร มีลักษณะที่เหมือนกันกับ ความหมายประจำรูปภาษาที่ถูกนำมาใช้เปรียบ จะทำให้รูปภาษาเกิดความหมายใหม่เพื่อต้องการสื่อสารถึงความหมายอีกอย่างหนึ่งที่ใช้ต้องการสื่อสารสอดคล้องกับ (พระยาอนุมาณราชธน, 2499 น.45) กล่าวไว้ว่า ความหมายประจำรูปภาษาหนึ่งที่ใช้เป็นปกติก็จะสื่อความหมายอย่างหนึ่ง แต่เมื่อนำเอาไปใช้อธิบายสิ่งที่เป็นรูปธรรมและสิ่งที่เป็นนามธรรม ย่อมจะอาศัยลักษณะและคุณสมบัติของความหมายประจำรูปภาษาเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมนั้นซึ่งเป็นการขยายความหมายออกไปจากเดิม โดยนำรูปภาษาที่มีความหมายเป็นรูปธรรมมาอธิบายความหมายของสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมด้วยเหตุนี้ ย่อมจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความหมายของรูปภาษาและเป็นการสร้างความหมายของรูปภาษาขึ้นใหม่อีกด้วย อีกอย่างหนึ่ง การนำรูปภาษาที่มีความหมายประจำรูปภาษาอย่างหนึ่งไปประกอบกับรูปภาษาที่มีความหมายประจำรูปภาษาอย่างหนึ่ง นอกจากจะให้ความหมายใหม่ที่สื่อความหมายต่างไปจากเดิม เป็นการสร้างรูปภาษาขึ้นใหม่ที่มีความหมายเฉพาะสิ่งนั้น นับได้ว่า “อุปลักษณ์” เป็นวิธีการสร้างรูปภาษาขึ้นใหม่อีกแบบหนึ่ง

อุปลักษณ์ที่ผู้ใช้ภาษาใช้นั้นอาจจะเกิดขึ้นด้วยความไม่ตั้งใจหรือตั้งใจก็ตามที่ใช้เป็นปกติในชีวิตประจำวันหรือแม้แต่ในวรรณกรรมต่างๆ เป็นการแสดงให้เห็นกระบวนการทางความคิดที่เกิดจากการนำสิ่งสองสิ่งคือสิ่งที่นำมาเปรียบและสิ่งที่ถูกเปรียบ ซึ่งอาศัยการเชื่อมโยงความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของผู้ใช้ภาษา ดังที่ (Lakoff & Turner, 1980 p.11) กล่าวว่า อุปลักษณ์เป็นการแสดงให้เห็นการถ่ายโยงความคิดจากแวดวงความหมายหนึ่งไปอีกแวดวงความหมายหนึ่งซึ่งโครงสร้างของอุปลักษณ์มีแวดวงความหมายอุปลักษณ์ 2 ประเภท ได้แก่ แวดวงความหมายต้นทาง (source domain) หมายถึงความหมายเดิมซึ่งเป็นความหมายประจำรูปภาษา และแวดวงความหมายปลายทาง (target domain) หมายถึงความหมายใหม่ที่ต้องการสื่อสาร กระบวนการถ่ายโยงความหมายต้องอาศัยความสัมพันธ์กันระหว่างลักษณะและคุณสมบัติของสิ่งที่ถูกเปรียบและสิ่งที่ถูกนำมาเปรียบ เพื่อความเข้าใจความหมายหนึ่งไปยังอีกวงความหมายหนึ่ง ซึ่งกระบวนการถ่ายโยงนั้นมี 2 ประเภท ตามที่ (Croft & Cruse, 2004 p.11



อ้างใน สิริมา เชียงเซาวีไว, 2556 น.32) ได้เสนอไว้คือ 1) การถ่ายโยงความหมายแบบเชิงเดียว (Ontological correspondences) หมายถึงการถ่ายโยงความหมายที่มีลักษณะและคุณสมบัติที่เหมือนกัน เป็นความสัมพันธ์แบบหนึ่งต่อหนึ่ง กล่าวคือแฉວວງความหมายต้นทางมีความสัมพันธ์กันกับแฉວວງความหมายปลายทาง เช่น หน้าขาวเป็นนางจิ้ง ใจเบาคือหนู เป็นต้น 2) การถ่ายโยงความหมายแบบเชิงซ้อน (Epistemic correspondences) หมายถึงการถ่ายโยงความหมายที่มีลักษณะและคุณสมบัติที่แตกต่างกัน แต่มีความสัมพันธ์กันที่ต้องอาศัยประสบการณ์และการเข้าใจโลกของผู้ฟัง เป็นการตีความหมายระดับปริชาณ เช่น ต้องรัดเข็มขัดในช่วงที่เศรษฐกิจจะล่อตัวลง และสยามไม่ใช่หมู่มัดขึ้นเชียง เป็นต้น ฉะนั้นการศึกษาความหมายที่อาศัยความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของผู้พูดและผู้ฟังโดยผ่านถ้อยคำ วลี และประโยคอุปลักษณ์ซึ่งมีกระบวนการถ่ายโยงทางความหมายที่ต้องอาศัยความสัมพันธ์ของสิ่งสองสิ่งร่วมกันในการถ่ายโยงความหมาย เป็นการสะท้อนให้เห็นทัศนคติและมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษา ดังนั้นผู้เขียนขอเสนอคำจำกัดความหมายของอุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาสตร์ปริชาณ และอรรถศาสตร์ปริชาณ ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป

2. อุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์

อุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ หมายถึงการเปรียบเทียบสิ่งสองสิ่งซึ่งอาศัยคุณสมบัติและลักษณะที่คล้ายกัน กล่าวคือแบบเปรียบเทียบนั้นเป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม และสิ่งที่ถูกนำมาเปรียบเทียบก็เป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม โดยมีคำเชื่อมว่า “เป็น” และ “คือ” ซึ่งผู้ฟังหรือผู้อ่านสามารถเข้าใจอุปลักษณ์นั้นได้โดยง่าย ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่ผ่านการคัดเลือกถ้อยคำที่มีความสละสลวย กะทัดรัด และมีความหมายตรงต่อความต้องการที่จะสื่อสารได้เป็นอย่างดี เป็นกระบวนการเปรียบเทียบที่อาศัย คุณสมบัติ และลักษณะ ดังจะได้แสดงตารางสรุป อุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความหมายตามแนวคิดโวหารภาพพจน์

แบบเปรียบเทียบ + สิ่งที่ถูกนำมาเปรียบเทียบ	ตัวอย่าง	การเปรียบเทียบ	
		คุณสมบัติ	ลักษณะ
รูปธรรม เปรียบกับ รูปธรรม	ของงูขย้างฉีกเกลื่อนเป็นผักตบ		✓
รูปธรรม เปรียบกับ นามธรรม	ข้ายคือตั๊กมหาอุปาทาน	✓	✓
นามธรรม เปรียบกับ นามธรรม	แสงสว่างคือปัญญา	✓	✓
นามธรรม เปรียบกับ รูปธรรม	การเกียจคร้านเป็นข้าศึกของการเรียน	✓	✓



3. อุปลักษณะตามแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชาน

อุปลักษณะตามแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชาน หมายถึง คำศัพท์หรือวลีที่มีความหมายประจำรูปภาษาอยู่ในแวดวงความหมายหนึ่ง เมื่อนำไปใช้ในบริบทอื่นเพื่อเป็นการเน้นความหมายให้เด่นชัดขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา เพื่อต้องการสร้างอารมณ์และปลูกเร้าอารมณ์ของผู้ฟังหรือผู้อ่านให้เกิดความอึดใจ เพื่อให้เกิดอารมณ์คล้อยตามผู้พูดหรือผู้เขียนไปด้วย เป็นการกระบวนกรถ่ายโยงทางความหมายที่อาศัยประสบการณ์ ความรู้ ความคิด ที่เกิดจากการสังสมมาและความเข้าใจรูปภาษาที่มีคุณสมบัติ ลักษณะ รูปร่าง เป็นต้น เชื่อมโยงความหมายประจำรูปภาษาหนึ่งไปสู่แวดวงความหมายหนึ่งที่กล่าวถึง ซึ่งบุคคลในสังคมสามารถเข้าใจสิ่งนั้นร่วมกันได้เป็นอย่างดี ดังจะได้แสดงตารางสรุปอุปลักษณะตามแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชานต่อไปนี้

ตารางที่ 2 กระบวนกรถ่ายโยงความหมายตามแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชาน

ตัวอย่าง	กระบวนกรถ่ายโยงความหมาย		แสดงอารมณ์		
	แวดวงความหมายต้นทาง	แวดวงความหมายปลายทาง	เตือน	ปลอบใจ	ตื่นเต้น
ถ้อยคำ					
รากเหง้า	พืช	กิเลส	✓		
กระต่าย	สัตว์	คนจน	✓	✓	
บทเรียน	การศึกษา	ความผิดพลาด		✓	
อาวุธ	สงคราม	ปัญญา	✓		✓

4. อุปลักษณะตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน

อุปลักษณะตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน หมายถึง คำศัพท์ วลี และประโยค มีความหมายประจำรูปภาษาอย่างหนึ่ง เมื่อถูกนำไปใช้ในบริบทหนึ่ง ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงความหมายของความหมายประจำรูปภาษาที่มีคุณสมบัติ ลักษณะ และอาการ เป็นต้น โดยอาศัยประสบการณ์ ความรู้ความคิด และความเข้าใจโลก ในการตีความหมาย ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา เป็นการสื่อความหมายที่ไม่อาจจะใช้ได้อย่างตรงไปตรงมา เพื่อต้องการชักชวนและสะกิดใจของผู้ฟังหรือผู้อ่านให้เกิดความต้องการอยากทราบความหมายที่ผู้ใช้ภาษาต้องการสื่อสารและ เพื่อต้องการอธิบายความหมายของสิ่งนั้น ซึ่งเป็นกลวิธีการใช้ภาษาโดยผ่านการสร้างมโนภาพภายในสมองของผู้ใช้ภาษา ช่วยให้การอธิบายความหมายสิ่งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมได้ชัดเจน เป็นการเลือกถ้อยคำ วลี หรือประโยคที่สละสลวย กระชับ ชัดเจน ครอบคลุมความหมายที่ผู้ใช้ภาษาต้องการสื่อสาร ดังจะได้แสดงตารางสรุปอุปลักษณะตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชานต่อไปนี้



ตารางที่ 3 กระบวนการถ่ายโยงความหมายตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน

ตัวอย่าง	กระบวนการถ่ายโยงความหมาย		ระบบความคิด		
	แฉวงความหมายต้นทาง	แฉวงความหมายปลายทาง	อาการ	ลักษณะ	คุณสมบัติ
เปลือก	พีช	พิธีกรรมทางศาสนา		✓	
เข้มทิศ	การเดินทาง	จุดมุ่งหมาย	✓		✓
หมุมัด	สัตว์	สภาพ ลักษณะ	✓	✓	
ประทีป	วัตถุ	ปัญญา		✓	✓

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลงานวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2550 - 2559 มี 32 เล่ม ซึ่งผู้เขียนพบว่าการศึกษาอุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาสตร์ปริชาน และอรรถศาสตร์ปริชาน ในปริเฉทต่างๆ มีการศึกษาตามแนวคิดอุปลักษณ์ทั้ง 3 ประเภท ดังจะได้แสดงตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 การศึกษาอุปลักษณ์ตามแนวคิดทฤษฎีในปริเฉทต่างๆ

ที่	อุปลักษณ์ ในปริเฉทต่างๆ	แนวคิด			อุปลักษณ์		
		โวหารภาพพจน์	ภาษาศาสตร์ปริชาน	อรรถศาสตร์ปริชาน	ถ้อยคำ	วลี	ประโยค
1	หนังสือเรียน	✓			✓		
2	นวนิยาย	✓		✓	✓	✓	
3	เพลง	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4	กลอนไว้อุ่น	✓			✓		
5	วรรณกรรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6	ข่าว		✓	✓	✓	✓	
7	วรรณกรรม พุทธศาสนา	✓	✓	✓	✓	✓	✓
8	ผญาอีสาน		✓	✓	✓	✓	
9	ปาฐกถาธรรม	✓	✓	✓	✓	✓	
11	ปาฐกถา	✓	✓		✓	✓	
12	สำนวนไทย	✓	✓	✓	✓	✓	✓
13	พระไตรปิฎก	✓	✓	✓	✓	✓	✓



นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้นำคำจำกัดความของอุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาสตร์ปริชาน และอรรถศาสตร์ปริชาน ตามที่ผู้เขียนได้เสนอไว้ในเบื้องต้น ไปศึกษาในปริเฉทอื่น โดยการเลือกศึกษาแบบเฉพาะมี 3 ปริเฉท ดังนี้ 1.ศึกษาปาฐกถาธรรมของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ) ซึ่งได้รวบรวมพระธรรมเทศนารับพระราชทานถวายหน้าพระที่นั่ง และปาฐกถาธรรมที่แม่แพ้วทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จัดพิมพ์โดยสำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ พิมพ์ครั้งแรก กุมภาพันธ์ 2555 จำนวน 3,000 เล่ม 2.ศึกษาวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่อง ทศชาติชาดก แต่งโดยพระราชวิจิตรธรรมาภรณ์ (เทอด ญาณวชิโร) ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอดีตชาติทั้ง 10 ชาติของพระพุทธเจ้า ในขณะบำเพ็ญบารมี 30 ทศ ผู้เขียนเห็นว่าเป็นหนังสือที่รวมอดีตชาติทั้ง 10 ชาติของพระพุทธเจ้าไว้ในเล่มเดียวและมีสำนวนการใช้ภาษาแบบใหม่เหมาะสม จัดพิมพ์โดยกองทุนพุทธานุภาพ วัดสระเกศฯ พิมพ์ครั้งที่ 4 กรกฎาคม 2551 จำนวน 2,000 เล่ม 3.ศึกษาชิตคอมเป็นต่อ ซึ่งเป็นชิตคอมที่คนทั่วไปนิยมและได้ผลิตเผยแพร่มาเป็นระยะเวลานับ 10 ปีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกลุ่มผู้ชมมีความหลากหลาย ดังนั้นผู้เขียนจึงสนใจศึกษาการใช้ภาษาในชิตคอมเป็นต่อ โดยจะศึกษาชิตคอมเป็นต่อ ที่เผยแพร่ทางยูทูปตลอดปี.ศ. 2560 มี 47 ตอน ผลการศึกษา ดังนี้

1. การศึกษาอุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาสตร์ปริชาน และอรรถศาสตร์ปริชานในปาฐกถาธรรมของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ) พบว่ามีอุปลักษณ์ตามแนวคิดทั้ง 3 ครบ ในที่นี้ผู้เขียนนำมาแสดงเพียง 6 บทเท่านั้น ดังนี้

1) อุปลักษณ์ตามแนวคิดโวหารภาพพจน์

ศีลในพระพุทธศาสนาที่เป็นสามัญทั่วไป คือ ศีล 5 ในคัมภีร์บางแห่งเรียกศีล 5 ว่า มนุษยธรรม มีผู้กล่าวว่า ศีล 5 เป็นสัญญาประชาคม ศีลเป็นพื้นฐานเบื้องต้นแห่งความดีตั้งธรรมภาสิตว่า ศีลเป็นมารดาแห่งความดี ดังนี้ (สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ), 2555 หน้า 36)

สมเด็จพระบรมศาสดาไม่ทรงหยุดและไม่ทรงติดในความรู้ ดังที่พระองค์ตรัสไว้ใน พรหมชาลสูตร ความว่า เมื่อรู้แล้ว ไม่ติดในความรู้ นั้น จึงพ้นจากข่ายคือตัณหา อุปาทาน มาได้ บรรดาเจ้าลัทธิในสมัยพุทธกาลนั้น มักติดแน่นอยู่ในความรู้ของตน ประกาศออกมาเป็นทิวี่ เป็นลัทธิต่างๆ งามายอยู่ในลัทธินั้นๆ ไม่มองดูส่วนอื่น (สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ), 2555 หน้า 181)

2) อุปลักษณ์ตามแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชาน

ผู้มีปัญญาย่อมรู้จักทำชีวิตของตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น เช่น การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น จะประกอบกิจการใด ๆ ไม่มุ่งเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว ย่อมคำนึงถึงความได้ความเสียของผู้อื่นด้วย กล่าวโดยย่อๆ ก็คือ รู้จักทำตนให้มีประโยชน์แก่โลก ไม่ทำตนให้รบกวนโลก ย่อมบรรลุแก่นแห่งชีวิต (สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ), 2555 หน้า 155)

การศึกษาไปเป็นการปฏิบัติ รู้และพูดอธิบายได้ ถึงขั้นสูง แต่การปฏิบัติ แม้แต่ขั้นต้น



คือศิลปะไม่มีเลย ชอบประพาศพิณพิณ โดยเอาการศึกษามาบังหน้าว่า รู้มาก รู้ดี กลายเป็นชาวพุทธที่ มาก แต่รู้ ดีแต่รู้ ซึ่งเป็นความพิการอย่างแรงตามหลักพระพุทธศาสนา (สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ), 2555 น. 182)

3) อุปลักษณะตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน

สมเด็จพระปิยมหาราช ทรงหยั่งทราบได้ด้วยพระราชญาณวิถีทางใดคงจะทรงโสมนัส เป็นที่ยิ่งที่พระอารามที่พระองค์ทรงสร้างได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ให้งดงามดังเดิมเช่นนี้ แม้ท่านพระ บูรพาจารย์ บูรพาจารย์ในอดีตที่ล่วงไปแล้วก็คงทรงโสมนัส และโสมนัส เช่นเดียวกัน และเป็นประโยชน์ เกื้อกูลแก่บ้านเมืองเป็นอย่างยิ่ง (สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ), 2555 หน้า 41)

แม้จะมีภัยอันตรายเกิดขึ้น ก็คิดอ่านแก้ไขและคิดอ่านหาอุบายป้องกันไว้ได้ ผู้มีปัญญา ย่อมเป็นผู้มีสายตายาว อาจสามารถกำหนดการข้างหน้าได้ไม่ผิดพลาด ด้วยการคาดคะเนประกอบด้วย เหตุผล (สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ), 2555 หน้า 155)

2. ศึกษาอุปลักษณะตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาสตร์ปริชาน และอรรถศาสตร์ปริชาน ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่อง ทศชาติ แต่งโดยพระราชวชิตรธรรมาภรณ์ (เทอด ญาณวชิโร) พบว่ามีอุปลักษณะตามแนวคิดทั้ง 3 ครบ ในที่นี้ผู้เขียนนำมาแสดงเพียง 6 บทเท่านั้น ดังนี้

1) อุปลักษณะตามแนวคิดโวหารภาพพจน์

สมรภูมิที่มีการวางแผนตั้งกองพลข้าง กองพลรถ กองพลราบไว้ดี สามารถเอาชนะ สงครามอื่นใด แต่ไม่สามารถเอาชนะสงครามคือมรณะได้ ไม่มีกองทัพใดอาจเอาชนะมรณะด้วยการต่อสู้ ด้วยเวทมนตร์ ด้วยยุทธวิธี หรือสินทรัพย์อื่นใดได้ (พระราชวชิตรธรรมาภรณ์ (เทอด ญาณวชิโร), 2551 หน้า 75)

บิดามารดาได้ยินเช่นนั้นราวกับหัวใจจะแตกสลาย เพราะมีลูกชายคนเดียว เกิดหวั่นไหว เพราะความรักลูก จึงพูดกับลูกชายว่า ลูกเป็นที่รัก เป็นผู้สืบสกุล เป็นดวงตา เป็นชีวิตของพ่อกับแม่ทั้งสอง พ่อกับแม่ขาดลูกจะมีชีวิตอยู่ได้อย่างไร (พระราชวชิตรธรรมาภรณ์ (เทอด ญาณวชิโร), 2551 หน้า 130)

2) อุปลักษณะตามแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชาน

ทรงพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อไม่ให้เกิดข้อครหา และพิจารณาถึงความเจริญแก่ พระชนกและพระชนนีทั้งสอง จึงเปลื้องเครื่องประดับมอบให้นายสารถี พร้อมกับสั่งว่า ท่านจงนำรถไปคือ ราชสำนัก ปลดเปลื้องตนจากหนักก่อน ผู้ไม่มีหนักเท่านั้นจึงจะบวชได้ (พระราชวชิตรธรรมาภรณ์ (เทอด ญาณวชิโร), 2551 หน้า 65)

ในวันนี้ท่านอยู่ที่ไหนกัน ข้าพเจ้าขอนอบน้อมท่านผู้มีปัญญาเหล่านั้น ผู้แสวงหาคุณใหญ่ ไม่มี ความตะเกียกตะกาย แต่อยู่ในโลกที่ผู้คนมีความตะเกียกตะกายได้ จึงสามารถตัดข่าแห่งมัจจุราช



ซึ่งชิงไว้ให้ขาดเสียได้ ใครหนอจะสามารถนำเราไปสู่ป่าซึ่งเป็นสถานที่อยู่ของท่านได้ (พระราชวินิจฉัยธรรมาภรณ์ (เทอด ญาณวชิโร), 2551 หน้า 110)

3) อุปลักษณะตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน

พระโพธิสัตว์รับคำท้าวสักกะ แล้วได้เสด็จลงมาปฏิสนธิในพระครรภ์ของพระนางจันทาเทวี พร้อมเทพบุตร 500 องค์ที่หมอบัญ ต้องจุดี ได้มาถือปฏิสนธิในครรภ์เหล่าภรรยาอำมาตย์ในพระนครนั้น (พระราชวินิจฉัยธรรมาภรณ์ (เทอด ญาณวชิโร), 2551 หน้า 37)

ทูลกบัตติตติเรียกนางปาริกว่า ปาริกา ตาฉันมองไม่เห็น เธออยู่ไหน ฉันมองไม่เห็นเธอ แม้นางปาริกาก็กล่าวอย่างนั้นเหมือนกันทั้งสองมองไม่เห็นทางก็ยื่นคร่ำครวญว่า ชีวิตของเราทั้งสองคงจะหาไม่แล้ว (พระราชวินิจฉัยธรรมาภรณ์ (เทอด ญาณวชิโร), 2551 หน้า 144)

3. ศึกษาอุปลักษณะตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาสตร์ปริชาน และอรรถศาสตร์ปริชาน ในชิตคอม เป็นต่อ ที่เผยแพร่ทางยูทูปตลอดปี พ.ศ. 2560 มี 47 ตอน พบว่ามีอุปลักษณะตามแนวคิดทั้ง 3 ครบ ในที่นี้ผู้เขียนนำมาแสดงเพียง 8 บทสนทนาเท่านั้น ดังนี้

1) อุปลักษณะตามแนวคิดโวหารภาพพจน์

วอก พี่ ! เมื่อคืนพอไปถึงห้องพี่นะ ไม่รู้ว่ากลับไปตอนไหนนะ ไม่รู้ตัวเลยอะ

ยม อ้อ ! เดียวๆ มึงไม่รู้ตัวหรือ มึงไม่เสร็จหรือ

วอก จะเหลือหรือ เศษซากอารยธรรมกู ซองถุงยางฉีกเกลื่อนเป็นผักตบถริมแม่น้ำเจ้าพระยา

(ชิตคอมเป็นต่อ, 2017 ตอนที่ 2 คืนนี้พ่อขอ)

ก๊อป น้องตอยังไม่รู้หรือคะ น้องพอใจ

เจ้มีน น้องพอใจ ! เจ้ว่าน้องพอใจให้พี่ก๊อปไปซื้อที่ตรวจครรภ์มาตรวจก่อนดีกว่าจะได้รู้ว่าท้องหรือไม่ท้อง น้องพอใจจะได้ไม่ยี่นวิตกเป็นคางคกหิวแมลงแบบนี้

พอใจ ก็ได้ค่ะ.... จั้นพี่ก๊อปไปซื้อให้หน่อยนะ

(ชิตคอมเป็นต่อ, 2017 ตอนที่ 25 พ่อจ๋า แม่จ๋า ลูกจ๋า)

2) อุปลักษณะตามแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชาน

เจ้มีน ต่อ..... ถ้าต่อจะกลับมาเป็นเสีอล่า*เหยื่ออีกครั้ง เจ้จะยอมเป็นกวางน้อยให้ต่อกินเป็นคนแรก

ต่อ พุดแบบนี้จะชวนผมไปที่ห้องใช้ไหม มันไกลไป.....ห้องน้ำดีกว่าเร็ว.

(ชิตคอมเป็นต่อ, 2017 ตอนที่ 6 พี่สิงห์ฮีโร่)



หมอน สวัสดีค่ะทุกคน เจ้มีนมาทำอะไรที่นี่จ๊ะ
 เจ้มีน เอ้อวะ...ฉันมาทำอะไรที่นี่.....
 หมอน น้องพอใจ ! เป็นอะไรหรือป่าวค่ะ ทำไมท่าทางดูเครียดมากจัง
 เจ้มีน ไม่ได้เป็นอะไรมากหรอก.....แค่เม่นไม่มา
 หมอน น้องพอใจ ! อายุแค่นี้เม่นหมดแล้วหรือคะ
 เจ้มีน นี่ไง...ไม่ได้โดน**นานเลยไม่ได้คิดถึงเรื่องท้องไง

(ซีทคอมเป็นต่อ, 2017 ตอนที่ 25 พ่อจ๋า แม่จ๋า ลูกจ๋า)

3) อุปลักษณะตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน

วอก คุณพี่ครับ ขอแค่คุณพี่ไม่แฉ้งความจับผม พี่อยากได้อะไร? พี่ว่ามาเลยครับ
 ตัวประกอบ งั้นคืนนี้ไปนอนกับพี่
 วอก ได้ครับ.....นอนยังงี้อะครับ
 ตัวประกอบ น้องรู้ว่า...ว่าพี่ต้องการอะไร...และพี่เข้าใจเรื่องแบบนี้ คงต้องใช้เวลา
 คิด...พี่ให้เวลาหนึ่งชั่วโมง
 วอก คุณพระ ! ภูเขาสายเหลือง***

(ซีทคอมเป็นต่อ, 2017 ตอนที่ 2 คืนนี้พ่อขอ)

ต่อ น้องก็บมีไหม
 วอก ไม่รู้อะพี่....ไม่แน่ใจเลยอะ.....ผมเอาศอกกดดูก็นุ่มๆ นะ
 ต่อ ชงเหล้าหรือจ๊ะ
 เบลล์ ไข่คะ... นี่!... พวกพี่กำลังสงสัยอยู่ใช่ไหมคะว่า พวกหนูใครมีวง****
 ต่อ รู้ด้วยหรือจ๊ะ
 เบลล์ รู้ค่ะ

(ซีทคอมเป็นต่อ, 2017 ตอนที่ 21 ชุดนอนไม่ได้นอน)

ยม ทำไมหมอนถึงทำกับยมยังจี้
 หมอน ยม! ยมต้องเข้าใจหมอนนะ คือว่า หมอนเนี่ย....เศร้าใจแล้วก็เครียดมากเลย
 เรื่องนพ.... หมอนเลยหาอะไรเล่นสนุกๆ อย่างงี้ไง
 ยม โดยการให้ยมโชว์หนอนทั่วตึก



หมอน หยุดเลย! ฉันไม่ได้บังคับแกลยนะ แกสมัครใจที่จะโชว์หนอนเองต่างหาก
ยม ครึบๆ

(จิตคอมเป็นต่อ, 2017 ตอนที่ 5 หมดเปลือก)

จากการศึกษาอุปลักษณะตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ ภาษาศาสตร์ปริชาน และอรรถศาสตร์ปริชาน ในปริเฉทตัวอย่าง คือ โอวาทและปาฐกถาธรรม วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และบทละครทางโทรทัศน์ พบว่ามีครบทั้งสามแนวคิด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยใช้อุปลักษณะในสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันโดยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตามที่ อันมีสาเหตุมาจากภาษาไทยมีระดับของถ้อยคำที่แตกต่างกัน และมีความหลากหลาย ซึ่งก็เป็นประโยชน์ต่อการนำมาใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เพราะว่าในบางสถานการณ์หรือในบางสถานะไม่สามารถใช้ถ้อยคำได้อย่างตรงไปตรงมาได้ จึงจำเป็นต้องเลือกคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกันด้านต่างๆ มาใช้แทน สมดังคำโบราณว่าคนไทยเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน นอกจากนี้อุปลักษณะยังได้สะท้อนให้เห็นระบบความคิดและกระบวนการเรียบเรียงถ้อยคำในการใช้ภาษา เพื่อให้ถูกต้องตรงตามที่ต้องการจะสื่อสารและก่อให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างผู้ฟังและผู้พูด

5. บทสรุป

จากการศึกษาอุปลักษณะตามแนวคิดทั้ง 3 แนวคิดคือ ศึกษาอุปลักษณะตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ ศึกษาอุปลักษณะตามแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชาน และศึกษาอุปลักษณะตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน ซึ่งผู้เขียนสามารถสรุปแนวคิดได้ดังนี้ 1) อุปลักษณะตามแนวคิดโวหารภาพพจน์ หมายถึงการเปรียบเทียบสิ่งสองสิ่งที่มีคุณสมบัตินั้นคล้ายกัน กล่าวคือแบบเปรียบเทียบนั้นเป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม และสิ่งที่ถูกนำมาเปรียบนั้นก็เป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม โดยมีคำเชื่อมว่า “เป็น” และ “คือ” ซึ่งผู้ฟังหรือผู้อ่านสามารถเข้าใจอุปลักษณะนั้นได้โดยง่าย ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่ผ่านการคัดเลือกถ้อยคำที่มีความสละสลวย กะทัดรัด และมีความหมายตรงต่อความต้องการที่จะสื่อสารได้เป็นอย่างดี เป็นกระบวนการเปรียบเทียบที่อาศัย คุณสมบัติ และ ลักษณะ 2) อุปลักษณะตามแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชาน หมายถึง คำศัพท์หรือวลีที่มีความหมายประจำรูปภาษาอยู่ในแวดวงความหมายหนึ่ง เมื่อนำไปใช้ในบริบทอื่นเพื่อเป็นการเน้นความหมายให้เด่นชัดขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา เพื่อต้องการสร้างอารมณ์และปลุกเร้าอารมณ์ของผู้ฟังหรือผู้อ่านให้เกิดความอึกเขม เพื่อให้เกิดอารมณ์คล้ายตามผู้พูดหรือผู้เขียนไปด้วย เป็นการกระบวนการถ่ายโยงทางความหมายที่อาศัยประสบการณ์ ภูมิความรู้ ความคิด ที่เกิดจากการสังสมมาและความเข้าใจรูปภาษาที่มีคุณสมบัติ ลักษณะ รูปร่าง เป็นต้น เชื่อมโยงความหมายประจำรูปภาษาหนึ่งไปสู่แวดวงความหมายหนึ่งที่กล่าวถึง ซึ่งบุคคลในสังคมสามารถเข้าใจสิ่งนั้นร่วมกันได้เป็นอย่างดี 3) อุปลักษณะตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน หมายถึง คำศัพท์ วลี และ ประโยค มีความหมายประจำรูปภาษาอย่างหนึ่ง เมื่อดูถูกนำไปใช้ในบริบทหนึ่ง ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงความหมายของความหมายประจำรูปภาษาที่มีคุณสมบัติ ลักษณะ และอาการ เป็นต้น โดยอาศัยประสบการณ์ ภูมิรู้ความคิด และความเข้าใจโลก ในการตีความหมาย ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นระบบความคิดของผู้



ใช้ภาษา เป็นการสื่อความหมายที่ไม่อาจจะใช้ได้อย่างตรงไปตรงมา เพื่อต้องการชักชวนและสะกิดใจของผู้ฟังหรือผู้อ่านให้เกิดความต้องการอยากทราบความหมายที่ผู้ใช้ภาษาต้องการสื่อสารและ เพื่อต้องการอธิบายความหมายของสิ่งนั้น ซึ่งเป็นกลวิธีการใช้ภาษาโดยผ่านการสร้างมโนภาพภายในสมองของผู้ใช้ภาษา ช่วยให้การอธิบายความหมายสิ่งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมได้ชัดเจน เป็นการเลือกถ้อยคำ วลีหรือประโยคที่สละสลวย กระชับ ชัดเจน ครอบคลุมความหมายที่ผู้ใช้ภาษาต้องการสื่อสาร

บรรณานุกรม

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ). 2555. *พระธรรมเทศนา รับพระราชทานถวายหน้าพระที่นั่ง*. กรุงเทพฯ: อนันตะ.

พระราชวิจิตรธรรมาภรณ์ (เทอด ญาณวชิโร). 2551. *ทศชาติชาดก*. กรุงเทพฯ: อนันตะ.

อนุমানราชชน, พระยา. (2499). *นิรุกติศาสตร์ ภาค 2*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองธรรม.

สิริมา เชียงเขาวัว. “อุปลักษณ์เกี่ยวกับธรรมะในปาฐกถาธรรมของพุทธทาสภิกขุ” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๖.

Croft, W., & Cruse, A.D. (2004). *Cognitive Linguistics*. Cambridge: University Press.

Lakoff, G. & Turner, M. (1980). *More than cool reason a field guide to poetic metaphor*. Chicago and London: University Press.

Ullmann, S. (1970). *Semantics An Introduction to the science of meaning*. Oxford: Basil Blackwell.

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=tV16EZCLLMc> [10 สิงหาคม 2561]

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.youtube.com/watch?v=Dh8_y5lyX2g [10 สิงหาคม 2561]

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=8HGYTfCgxwk&t=1548s> [10 สิงหาคม 2561]

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=VCuHSAy56Zo> [10 สิงหาคม 2561]

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=rMoQkUHMMCA&t=11s> [10 สิงหาคม 2561]